

УДК 371.311

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МАЙБУТНІМИ АБИТУРІЄНТАМИ ДЛЯ ВСТУПУ НА ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

**А.В. Коваленко, викладач,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет**

***Анотація.** Розкривається актуальність інженерно-технічних професій для сучасної економіки України; розглядається важливість ранньої професійної орієнтації школярів для вступу на інженерно-технічні спеціальності; аналізуються окремі форми, методи і засоби профорієнтації майбутніх інженерів; наводяться приклади профорієнтаційних заходів для школярів.*

***Ключові слова:** абітурієнт, інженерна освіта, профорієнтація, консультування, професійний розвиток особистості.*

ОСОБЕННОСТИ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ С БУДУЩИМИ АБИТУРИЕНТАМИ ДЛЯ ПОСТУПЛЕНИЯ НА ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИЕ СПЕЦИАЛЬНОСТИ

**А.В. Коваленко, преподаватель,
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет**

***Аннотация.** Раскрывается актуальность инженерно-технических профессий для современной экономики Украины; рассматривается важность ранней профессиональной ориентации школьников для поступления на инженерно-технические специальности; анализируются отдельные формы, методы и средства профориентации будущих инженеров; приводятся примеры профориентационных мероприятий для школьников.*

***Ключевые слова:** абитуриент, инженерное образование, профориентация, консультирование, профессиональное развитие личности.*

CAREER-ORIENTED WORK WITH FUTURE APPLICANTS FOR ENTERING ENGINEERING SPECIALTIES

A. Kovalenko, Instr., Kharkiv National Automobile and Highway University

***Abstract.** The methods of relevance technical professions for modern economy of Ukraine is proposed in the article; importance of early vocational guidance of school students for revenues to technical specialties is considered; separate forms, methods and means of career guidance of future engineers are analysed; examples of professional orientation actions for school students are given.*

***Key words:** applicant, engineering education, early career guidance, consultation, professional development of the personality.*

Вступ

Підготовка майбутніх висококваліфікованих фахівців починається на етапі навчання у школі. Тому надзвичайно важливо створити всі умови для того, щоб молоде покоління нашої країни свідомо і зацікавлено підходило

до питання вибору майбутньої професії, ставлячи на перше місце як свої інтереси, так і запити держави й суспільства. Сьогодні основою для технологічної та економічної незалежності України є створення інноваційної високотехнологічної економіки, здатної забезпечити конкурентоспроможність і сфор-

мувати власну потужну виробничу базу. Інженерно-технічні розробки вітчизняних вчених становлять певну частину світових науково-технічних і технологічних досягнень. Проте у наші дні соціальний рейтинг інженерних професій серед випускників шкіл знижується через низьку мотивацію до отримання професій, пов'язаних із промисловістю.

Тому одним з основних завдань профорієнтаційної роботи ВНЗ є допомога кожному абітурієнту у правильному виборі з урахуванням привабливості галузі та перспективності кожної спеціальності, необхідної як для самого абітурієнта, так і для суспільства в цілому.

Аналіз публікацій

Ефективним механізмом підготовки кадрів у будь-якій сфері є рання профорієнтація. Її загальна мета – це формування вольової та мотиваційної готовності людини до праці за обраною професією. Усвідомлена схильність людини до тієї чи іншої діяльності починає проявлятися, як правило, у шкільному віці. Питання професійної орієнтації школярів вивчалися такими дослідниками, як М. Великожон, Ю. Вінтюк, О. Вітковська, М. Гінзбург, Є. Климов, В. Синявський, А. Голомшток та ін. Є. Климов вважав вибір професії найбільш раннім етапом становлення професіонала, на якому формується певна професійна спрямованість, ставлення до праці [2]. Ним був розроблений спеціальний діагностичний тест, що застосовується в наш час у профорієнтації й поділяє людей на 5 типів: «людина – художній образ», «людина – знакова система», «людина – техніка», «людина – людина», «людина – природа». Н. Пряжников дає традиційне уявлення про теорію і практику психології праці, а також сучасні розробки найбільш актуальних проблем, пов'язаних з пошуком сенсу трудової діяльності [3]. Психолог І. Дубровіна надає систематичний виклад основних теоретичних, методичних і практичних питань та методик, що дозволяють під час навчального процесу виявити здібності дітей до тієї чи іншої спеціальності.

Вчені А. Голомшток і О. Філімонова створили ряд тестів під назвою «Карта інтересів», які дозволяють в ігровій формі допомогти майбутнім абітурієнтам виявити їх інтерес до майбутньої професії. Правильний вибір ста-

ршокласниками своєї майбутньої професії й, відповідно, на пряму підготовки дозволяє не тільки зробити процес освіти повноцінним і ефективним, але й гарантувати якісне виконання випускником ВНЗ своїх професійних обов'язків у відповідній сфері діяльності.

Мета і постановка завдання

Метою роботи є обґрунтування важливості проведення ранньої профорієнтаційної роботи з майбутніми абітурієнтами - випускниками загальноосвітніх шкіл.

Сьогодні інженер – це професіонал високого класу, який не тільки конструює високотехнологічне обладнання та забезпечує його роботу, але, по суті, формує сучасне суспільство. Змінюються реалії інженерної діяльності, зростають вимоги до представників цієї професії, з'являються значні можливості для технічної творчості та втілення інженерних рішень. На сьогодні у країні існує великий індустріальний і виробничий проект, у рамках якого інженерам по-справжньому цікаво і вигідно працювати. Наприклад, у великих промислових областях планують запустити індустріальні парки, для реалізації яких необхідні кваліфіковані інженери з різних сфер діяльності. Щоб школярі в майбутньому досягли успіху в житті, у професійній сфері, змогли реалізувати себе в інтересах країни, необхідно допомогти їм вирішити одне з найбільш важких і важливих для кожного питань: «Ким стати?».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити завдання адаптації методів ранньої професійної орієнтації для підвищення мотивації серед випускників шкіл для вступу на інженерні спеціальності.

У найзагальнішому вигляді професійна орієнтація (профорієнтація) являє собою комплекс заходів, спрямованих на надання допомоги молоді у виборі своєї майбутньої професії з урахуванням особистих інтересів, здібностей і мотивації, а також відповідно до потреб часу, державних і громадських запитів. Мета профорієнтації – не тільки професійне, а й особистісне самовизначення. Обираючи професію, людина вибирає не тільки роботу, а й долю. Професійна орієнтація молоді, спрямована на затребувані в національній економіці інженерно-технічні професії, ставить перед собою такі завдання:

- розвиток науково-технічної творчості та науково-дослідного потенціалу учнів;
- виявлення здібних і талановитих школярів та надання їм допомоги в подальшому спеціалізованому навчанні;
- залучення учнів до науково-дослідної та проектно-конструкторської діяльності;
- спрямування уваги фахівців різних інженерних галузей і напрямів до ранньої професійної орієнтації у школі.

Практична реалізація профорієнтаційних заходів передбачає їх цілеспрямовану організацію та проведення відповідно до поставлених профорієнтаційних завдань. Так, просвітницька робота зі школярами популяризує зміст, можливості та переваги інженерно-технічних професій, сприяє актуалізації уявлень підлітків про інженерну діяльність, залучає їх до конструкторсько-винахідницьких та науково-дослідних заходів, сприяє зацікавленій участі в тематичних олімпіадах, вікторинах, конкурсах, гуртках і т. ін.

Для учнів, які цікавляться інженерною справою, доцільно створювати клуби юних техніків, залізничників, клуби автосправи, тобто об'єднання для дітей за професійними інтересами. Але для втілення ідей таких гуртків необхідна взаємодія ВНЗ – школа – ВНЗ та впровадження в навчальний процес програм із професійного самовизначення, наприклад, таких, як: «Я і моя майбутня професія», «Ти і твоя професійна кар'єра», «Твій вибір», «Пропуск у професію», «Шлях до професіоналізму», «Основи професійного вибору» і т. ін.; розробка диференційованих (індивідуалізованих) програм із профорієнтації; організація курсів за вибором в освітніх установах; проведення курсу лекцій для випускників та їх батьків із професійного просування та розвитку, а також курсу лекцій з викладання основ затребуваних ринкових професій – менеджменту, маркетингу, реклами; психологічні консультації для старшокласників з вибору професійної сфери та визначення індивідуальної траєкторії професійного та особистісного розвитку.

У деяких ВНЗ Харкова є центри, де готують абітурієнтів до складання ЗНО, допомагають визначитися з вибором професії, консультують з питань, що цікавлять як абітурієнтів, так і їхніх батьків. Щороку більшість ВНЗ міста за підтримки міської влади проводять захід «Ніч науки» в цілях популяризації всіх професій, у тому числі інженерно-технічних,

у ході якого використовуються такі форми і методи профорієнтації:

- групове та індивідуальне професійне консультування випускників шкіл та їхніх батьків, діагностика сфери професійних уподобань школярів;
- профорієнтаційні фестивалі та паради професій;
- інтерактивні брейн-ринги, конкурси, вікторини, ток-шоу, тренінги, презентації затребуваних інженерно-технічних спеціальностей;
- зустрічі з представниками різних напрямів інженерної діяльності;
- екскурсії лабораторіями, науковими центрами.

Також з цією метою всі виші міста кілька разів на рік проводять «Дні відкритих дверей», під час яких майбутнім випускникам не тільки розповідають про правила прийому, які необхідно знати кожному абітурієнту, а й ознайомлюють з матеріально-технічною базою і можливостями майбутньої Alma Mater. Такі заходи допомагають школярам ознайомитися з основами інженерної справи і відчути її дух, познайомитися з товаришами по інтересах, зустрітися з професійними інженерами.

Сьогодні для підвищення ефективності профорієнтаційної роботи зі школярами, з метою формування їхньої мотивації до вступу на інженерно-технічні спеціальності, необхідний пошук нових форм, методів організації та засобів проведення профорієнтаційних заходів. Тут має діяти загальне правило «Не нашкодь», яке в цьому випадку означає, що найбільший розвиваючий ефект досягається не за рахунок збільшення різноманітності заходів, а за рахунок найбільш повного використання потенційних можливостей кожного з них.

У зв'язку з цим є можливість використання інформаційних технологій та мультимедійних засобів для професійної орієнтації школярів. Вже стало звичайною справою, що школярі різного віку за будь-якою необхідною та актуальною інформацією і практично щодня звертаються не до традиційних джерел знань – батьків, вчителів, книг або підручників, а до пошукових систем Інтернету і віртуального спілкування в соціальних мережах, що представляють у тому числі професійні спільноти. Для профорієнтаційної

роботи це свого роду метод спілкування з абітурієнтами. Через соцмережі, а саме групи, спільноти, сайти, можна забезпечувати абітурієнтів необхідною інформацією, а також відеоматеріалами, фотографіями, запрошеннями на участь у різних конкурсах і вікторинах. Як свідчить досвід, проведення професійної орієнтації з використанням відеофільмів, відеолекцій, презентацій, відеоекскурсій, відеотренінгів дозволяє значно модернізувати процес професійного інформування випускників шкіл.

Використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) у профорієнтаційній роботі з учнями середньої школи сприяє:

- поліпшенню інформованості учнів про інженерно-технічні професії;
- інтеграції шкільних навчальних предметів у єдине актуальне знання про інженерно-технічну діяльність;
- підвищенню ефективності занять із професійної орієнтації;
- здійсненню усвідомленого професійного вибору на основі інформованості та розуміння школярами своїх професійних уподобань і схильностей.

Крім того, застосування ІКТ має діагностичну функцію, що дозволяє завдяки інтерактивному спілкуванню, відеоспостереженню, тестам та використанню інших засобів визначати динаміку інтелектуального розвитку особистості та її професійну спрямованість, в тому числі в галузі інформаційно-технологічної підготовленості та функціональної грамотності. Так, шляхом електронного ілюстративного тестування учні мають можливість самовизначитися у своїх можливостях і перевагах [4].

Висновки

Рання профорієнтаційна робота зі школярами дозволяє виявляти найбільш талановитих і перспективних претендентів на отримання інженерно-технічних професій, представники яких будуть сприяти модернізації й технологічному розвитку науки та економіки України. Використання таких новітніх профорієнтаційних засобів, як інформаційні та мультимедійні, сприяє здійсненню усвідомленого вибору майбутньої професії.

Література

1. Закон України про освіту : за станом на 02.06.2015 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Міністерство освіти і науки України, 1991.
2. Климов Е. А. Введение в психологию труда : учебник для вузов / Е. А. Климов. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998. – 352 с.
3. Пряжников Н. С. Теория и практика профессионального самоопределения / Н. С. Пряжников. – М.: МГППИ, 1999. – 96 с.
4. Гудкова Е. В. Основы профориентации и профессионального консультирования: учебное пособие / Е.В. Гудкова; под ред. Е.Л. Солдатовой. – Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2004. – 124 с.

Рецензент: В.В. Бондаренко, професор, к.пед.н., ХНАДУ.

Стаття надійшла до редакції 24 березня 2016 р.